

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta (HE 167/2024 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- professori Eija Tanskanen, Oulun yliopisto
- viestintäneuvos Ulla Kaleva, liikenne- ja viestintäministeriö
- yksikön johtaja Kaisa Laitinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Taruanne Lindevall, liikenne- ja viestintäministeriö
- sotilaslakimies Marika Järvenpää, Pääesikunta
- ylijohtaja Jarkko Koskinen, Maanmittauslaitos
- maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
- Avaruustutkimus ja havaintoteknologiat -yksikön päällikkö Ari-Matti Harri, Ilmatieteen laitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- sisäministeriö
- puolustusministeriö
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maanmittauslaitos
- Liikenne- ja viestintävirasto
- Huoltovarmuuskeskus

Valiokunnan mietintö LiVM 10/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Ilmatieteen laitoksesta annettua lakia sekä puolustusvoimista annettua lakia. Esityksen tavoitteena on tehdä lainsäädäntömuutokset, jotta avaruustilannekeskuksen perustaminen voitaisiin aloittaa vuoden 2024 joulukuusta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2024 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.12.2024.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

(1) Valiokunta pitää esityksessä ehdotetun avaruustilannekeskuksen perustamista erittäin tärkeänä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan perusteina avaruustilannekeskuksen perustamiselle painottuivat erityisesti turvallisuuskohdat. Avaruustoiminnan kasvava yhteiskunnallinen, taloudellinen sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys edellyttää, että Suomella on omaa kansallista kyvykkyyttä reagoida avaruustoimintaan liittyviin riskeihin ja uhkakuviin. Kansallinen avaruustilannekeskus mahdollistaa sen, että Suomessa voidaan jatkossa mahdollisimman hyvissä ajoin havaita, tunnistaa ja ennakoida maan lähiavaruuden esineiden ja kappaleiden liikkeitä, avaruussäästä sekä satelliittijärjestelmien toiminnasta yhteiskunnan turvallisuudelle, yrityksille ja omaisuudelle, ympäristölle sekä sotilaalliselle maanpuolustukselle aiheutuvia häiriö- tai vaaratilanteita.

Toimijat. (2) Oulun yliopisto esitti asiantuntijakuulemisessa, että Oulun yliopiston alainen valtakunnallinen erillislaitos, Sodankylän geofysiikan observatorio (SGO), nimettäisiin kansallisen tilannekuvan tuottajaksi yhdessä Ilmatieteen laitoksen, Maanmittauslaitoksen ja Puolustusvoimien kanssa. Samaten esitettiin, että SGO:n rooli avaruustilannekuvakeskuksen palveluiden tuottajana tulisi kirjata muutettavaan lakiin. Samalla Oulun yliopisto esitti huolensa siitä, että uudella lainsäädännöllä siirrettäisiin jo olemassa olevia SGO:n pitkäaikaisia kansallisia avaruustehtäviä jollekin toiselle taholle.

(3) Saadun selvityksen mukaan kummallakaan hallituksen esityksessä muutettavaksi esitettävällä lailla ei oteta kantaa kaikkiin kansallisen avaruustilannekuvan mahdollisiin tuottajiin. Kun avaruustilannekeskus aloittaa toimintansa, se tekee yhteistyötä tarvitsemiensa tahojen, kuten yliopistojen ja elinkeinoelämän, kanssa. Näitä ei katsota tarpeelliseksi erikseen määritellä laissa. Edelleen kyseessä olevalla hallituksen esityksellä ei millään tavoin vaikuteta SGO:n nykyisiin tehtäviin. Valiokunta pitää hyvänä, että tavoitteena on SGO:n ja muiden avaruustilannekuvan tuottamiseen osallistuvien toimijoiden hyvä yhteistyö siten, että niiden toiminnot tukevat toisiaan parhaalla mahdollisella tavalla.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

2 §. Tehtävät. Oikeusministeriö on katsonut, että Ilmatieteen laitoksesta annettavaan lakiin lisättäväksi ehdotetun 2 §:n uuden 4 momentin tiedonsaantioikeussäännös jää väljäksi perustuslaki-valiokunnan salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevan vakiintuneen lausuntokäytännön valossa, sillä pykälässä mainittujen viranomaisten tehtävistä säädetään useissa laeissa eikä iso osa kyseisten viranomaisten tehtävistä liity lainkaan avaruustilanteisiin. Asiantuntijakuulemisessa liikenne- ja viestintäministeriö on pitänyt täsmentämistä asianmukaisena. Tämän vuoksi valiokunta on täsmentänyt pykälän muotoilua koskemaan avaruustilanteeseen liittyvää tietoa, joka on välttämätöntä kyseisille viranomaisille niiden avaruustilanteeseen liittyvien laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Laki puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

11 §. Yhteiskunnan turvaaminen. Asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu, että Maanmittauslaitos olisi Ilmatieteen laitoksen ohella avaruustilannetiedon vastaanottajana. Valiokunta on tämän vuoksi lisännyt pykälään Maanmittauslaitoksen avaruustilannetiedon vastaanottajaksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 167/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Ilmatieteen laitoksesta annetun lain (212/2018) 1 § ja 2 §:n 1 momentti sekä lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LiVM 10/2024 vp

1 §

Asema ja toiminta-ajatus

Ilmatieteen laitos on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle kuuluva palvelu- ja tutkimuslaitos, joka tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä, avaruustilanteesta ja meristä sekä sää-, meri-, avaruustilannekuva- ja ilmastopalveluita yleisen turvallisuuden, elinkeinoelämän ja kansalaisten tarpeisiin.

2 §

Tehtävät

Ilmatieteen laitoksen tehtävänä on:

- 1) tuottaa sää-, ilmasto- ja avaruustilannekuvapalveluita sekä fysikaalisia meripalveluita maan yleisen turvallisuuden, liikenteen, elinkeinoelämän ja kansalaisten tarpeisiin;
- 2) hankkia ja ylläpitää luotettavaa tietoa ilmakehän ja merien fysikaalisesta tilasta ja kemiallisesta koostumuksesta, ilmastosta, avaruustilanteesta sekä niiden vaikutuksista suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueilla ja kansainvälisesti; sekä
- 3) tehdä ja edistää ilmatieteellistä tutkimusta, fysikaalista merentutkimusta, polaarialueiden ja avaruuden tutkimusta sekä muuta alaan läheisesti liittyvää tutkimusta.

Ilmatieteen laitoksella, Puolustusvoimilla, Maanmittauslaitoksella ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäynnösten ja muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa toisilleen avaruustilanteeseen liittyvää tietoa, joka on välttämätöntä edellä mainituille viranomaisille niiden avaruustilanteeseen liittyvien laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Tiedot voidaan luovuttaa toisen viranomaisen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 11 §:n otsikko, sellaisena kuin se on laissa 1684/2009, sekä
lisätään 11 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1684/2009, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Yhteiskunnan turvaaminen

Puolustusvoimat tuottaa ja hankkii tietoa avaruustilanteesta maanpuolustuksen tarpeisiin sekä Ilmatieteen laitokselle ja Maanmittauslaitokselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 22.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jouni Ovaska kesk
varapuheenjohtaja Timo Furuholm vas
jäsen Marko Asell sd
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Anna-Kristiina Mikkonen sd
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Pinja Perholehto sd
jäsen Anne Rintamäki ps

Valiokunnan mietintö LiVM 10/2024 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker